

daržajmo
živo
našo
slovensko
besiedo

novi matajur

tednik slovencev videmske pokrajine

CEDAD / CIVIDALE • Ulica Ristori 28 • Tel. (0432) 731190 • Fax 730462 • E-mail: novimatajur@spin.it • Poštni predal / casella postale 92 • Poštnina plačana v gotovini / abbonamento postale gruppo 2/50% • Tednik / settimanale • Cena 0,88 evra
Spedizione in abbonamento postale - 45 % - art. 2 comma 20/b Legge 662/96 Filiale di Udine

TAXE PERÇUE
TASSA RISCOSSA
33100 Udine
Italy

st. 2 (1136)
Cedad, četrtek, 9. januarja 2002

naroči se
na naš
tednik

Na tradicionalnem Dnevu emigranta 6. januarja v teatru Ristori v Čedadu zelo številna publika

Z zaupanjem v jutrišnji dan

V svojih govorih Michele Obit, Franco Juri in pre Antoni Beline poudarili pomen kulturnega bogastva

Letošnji Dan emigranta se nam je zdel posebno nabit s pozitivno energijo, z ustvarjalno močjo in zaupanjem v lastne potenciale. Dobra injekcija optimizma in volje. Najprej so nam ugreli srce naši najmlajši, otroci pevskega zbora Glasbene in Dvojezične so-le, ki so pod vodstvom Davida Klodiča in ob spremljavi Angeline Sittaro in Michele Liberale prav lepo zapeli priljubljene božične pesmi iz ljudske tradicije in moderne skladbe za otroke. V njih živita in se med seboj bogatita naš domaći govor in knjižni jezik.

Sledil je dober nastop skupine iz Barda, ki je s svojim liderjem Igorjem Černom na čelu pokazala, kako izrazno moč ima šele danes tersko narečje, ki ga

Michele Obit

Franco Juri

nekateri mladi, čeprav redki, čutijo kot dovolj bogato sredstvo za izražanje svojih misli in čustev. Tako v Bardu kot v Nadiških dolinah.

Beneško gledališče se nam je z Molierovo igro

Namišljen bolnik (Združenje) pod režijo Marjana Bevka predstavilo v eni od najboljših dosedanjih del. In tudi trije govorniki, čeprav zelo različni med seboj, so nam govorili isti jezik, o novem svetu, o novi

Evropi, naš skupni dom, kjer bo v ospredju skrb za sožitje, za kulturno in duhovno bogastvo, za interkulturalnost in odprtost.

beri na strani 8

Nimar napri ponosno

Verjetno guorim pred vami za kakšen drug razlog, pa ist se čujem tle predvsem, zak sam sin an navuod emigrantu, an tela je 'na riec, ki jo nosim an jo bom nosu za sabo za celo življenje.

Kajsan krat se vprašam, kduo na telim svietu nie an emigrant.

Zdi se mi, da gremo nimar kam, blizu al delec, al pa da parhajamo nimar taz kaksnega družega prostora.

Michele Obit
beri na strani 3

Amarezza e futuro

Ai fradis e amis des Valadis dal Natison e de Tor.

Ob rekah babilonskih smo sedeli in jokali spominjajoč se Siona. Na vrbe one pokrajine smo obesili svoje citre. Zakaj tam so naši izganjalci od nas zahtevali pesmi in naši mučitelji veselost: "Pojte nam katero sionkih pesmi!" Kako naj pojemo pesem Gospodovo v tuji deželi? Če pozabim tebe, Jeruzalem, naj bo pozabljen moja desnica; moj jezik mi naj lepi na nebu, če se ne spomnim tebe, če ne denem Jeruzalema nad vse svoje veselje" (Psalm 137).

pre Antoni Beline
leggi a pagina 3

Otroci Glasbene in dvojezične šole iz Spietra so nam pru lepuo zapieli!

Zaščita manjšin in RAI

zor nad programi javne radiotelevizije. O tem kako se nameravajo Furlani še enkrat postaviti za svoje pravice, prica že sama sestava delegacije, ki je odpotovala v Rim. Vodili so jo trije predsedniki

pokrajini Marzio Strassoldo, Giorgio Brandolin in Elio De Anna, videmski zupan Sergio Cecotti ter rektor videmske univerze Furio Honsell. Spremljali so jih med drugimi predsednik Confemilija Domenico Morelli, prof. Giovanni Frau in Silvana Schiavi Fachin, Arnaldo Baracetti za Odbor 482 in zastopnik furlanske cerkve msgr. Duilio Cornali.

Juri, la forza del bilinguismo

Franco Juri, italiano d'Istria, giornalista e vignettista, è stato ambasciatore in Spagna e sottosegretario del ministero degli Esteri sloveno. Il suo intervento al Dan emigranta è iniziato proprio con il ricordo di un suo incontro, come esponente del governo di Lubiana, avvenuto in Benecia con l'ex ministro Katia Belillo.

segue a pagina 2

Nova pogodba med Ministrstvom za komunikacije in Raijem ne štiti jezikovnih manjšin in ne upošteva jasnih določil iz zakona 482. To je ugotovitev, ki je sprožila novo politično pobudo predstavnikov furlanske institucionalne sfere. V sredo 8. januarja je bilo v Rimu pomembno srečanje s predsednikom Claudiom Petruccioliem in člani parlamentarne komisije za nad-

dalla prima pagina

Juri ha anche affermato di trovarsi a Cividale come a casa, visto che il padre era di Rualis, un padre dal quale ha imparato che sloveni, italiani e friulani sono "condannati" alla convivenza, ad una vita in comune.

"In terre di confine e di millenario incontro interculturale tra mondo latino e mondo slavo come queste e dopo le tragiche esperienze del passato - ha continuato Juri - sarebbe eticamente inammissibile giocare d'azzardo con la convivenza e la realtà multietnica, negando ad una delle comunità storicamente insediate nel territorio, per quanto minoritaria sia, quella parità di diritti linguistici e di piena cittadinanza che il salto di qualità democratico ed europeo esige da paesi democratici ed europei quali Italia e Slovenia indubbiamente sono. In tal senso la legge di tutela è uno strumento relativo ma

Il contributo di Franco Juri al Dan emigranta

La pari dignità linguistica non è un pericolo per nessuno

imprescindibile. Gli sloveni della provincia di Udine lo sanno forse più di ogni altra comunità".

Juri si è quindi soffermato sul "revival" che si rifà a ideologie nazionaliste e che ha preoccupato anche un grande e distaccato scrittore come Claudio Magris, sulle "remore e paure per me incomprensibili nei confronti del riconoscimento della parità linguistica, che tradotta nel suo aspetto visivo significa bilinguismo: nella toponomastica, nelle insegne, nei documenti. Bilinguismo non ghetizzato nei microcosmi della comunità, ma che ab-

bracci l'ambiente nel suo vivere quotidiano assieme alla maggioranza. La pari dignità linguistica in un'area multiculturale non è un

pericolo per nessuno. Al contrario, non può essere altro che un arricchimento per tutti. E' un segno della presenza culturale, del diritto di domicilio di una comunità. Prenderne piena coscienza è il vero salto di qualità di una maggioranza democraticamente e civilmente matura".

Infine l'ospite del Dan emigranta ha espresso la sua solidarietà alle giuste aspirazioni della comunità della Benecia e all'impegno di chi la legge di tutela vuole applicarla nella sua accezione più civile, più evoluta, più democratica, più dignitosa.

Pismo iz Rima

Stojan Spetic

Z dobro čarovnico Befano se je torej sklenil nakupovalni mesečni krog, ki ga začne Miklavž in nadaljuje Božiček. Trije nakupovalni roparji, ki so jim trgovci naročili, naj ljudem s ceste izpraznijo žepe za ves denar trinajste plače. Vendar stvari letos niso šle, kot načrtovano. Ljudje so se spametovali in sklenili počakati na razprodaje.

Pa saj se spominjate tiste neumne reklame, ko se vsi drug drugemu zahvaljujejo, čes da potrošnja goni gospodarstvo. Bo že res, morda pa javnost le ne verjame Berlusconiu in njegovim, ki nam ponujajo tako preproste in v marsičem prevarantske recepte. Pravijo specialisti za reklamo, da tisočkrat ponovljena laž prej ali slej postane resnica. Vladajoči bi nas najraje prepričali, da se je gospodarski čudež že pričel, medtem ko tudi

cija, krčenje potrošnje in recesija, pa naj se Berlusconi pred kamerami se tako smehlja.

O draginji je bila letos prva prava polemika. Ustanova Eurispes je namreč ugotovila, da so se maloprodajne cene potrošnega blaga letos podražile za 28%, čeprav državni statistični zavod Istat vztraja, da je inflacija desetkrat manjša.

Podražili so pač vse, razen blaga, ki je v statistični "košarici" za izračunavanje inflacije. Ljudje so se kar sami zavedali, da so trgovci marsikje izkoristili podobnost med novim evrom in starim kovancem za tisoč lir in temu prilagodili cene. V glavah ljudi se evro prepogostoma računa tako, medtem ko je dvakrat dražji. Vendar niso ljudje krivi, pač pa oblasti, ki niso nadzorovale gibanja cen, zatirale primere pretiravanja in same

vrabci na strehi čivkajo, da svetovno gospodarstvo čaka na Bushevo odločitev glede vojne z Irakom. Zaradi nje lahko poskoči cena nafte in z njo infla-

dale dober zgled. V resnici pa je prav vlada podražila glavne storitve in pritaknila svoj lonček.

Vlada bi najbrž morala spremeniti "košarico" blaga in storitev, da bo boljše ustrezala razmeram sodobne družbe. Glede na sodobno tehnologijo pa bi sploh ne bilo težko meriti draginjo na večino prodanega blaga. Navsezadnje je že davek na dodano vrednost dober pokazatelj.

Zal pa se politika ne ukvarja veliko s tem, kako ljudje živijo. Vsakokrat, ko se pojavi resen problem, vrže Berlusconi na dvorišče kost, da bi ga glodali in se zanj prepirali, kakor lačni kužki. Tudi tokrat se je v "palcah" razvnela diskusija o ustavnih reformah: predsedniška ali kanclerska republika? To naj bi bila dilema leta! Rezultat je, da se je opozicija takoj razdelila. Sredinci in zmerna levica kar hlatajo po dogovarjanju z desnico, ki naj bi ju spet legitimirali, odkar sta sklenili, da obrneta hrbet prenevarnim gibanjem civilne družbe. "Proč z ulic in trgov, nazaj v palače", je postalo geslo zmernega dela opozicije. Najbogatejši Italijan, "Silvius ridens", pa si mane roke, ker nas bo tudi tokrat prepeljal žejne cez vodo.

Aktualno

Milan Kučan Slovenec leta tudi v letu 2002

Slovenec leta 2002 je zdaj že bivši predsednik republike Milan Kučan. Ljudsko glasovanje, ki ga je organiziral časopis "Nedeljski dnevnik" ob sodelovanju nekaterih pomembnejših gospodarskih podjetij, je na vrh priljubljenosti ponovno postavilo Milana Kučana, ki je v zadnjih letih stalno zmagoval na vseh lestvicah najbolj priljubljenih osebnosti iz Slovenije.

Bivši predsednik je tudi tokrat prepričljivo "nadirgral" vso ostalo konkurenco z izjemo zdajšnjega predsednika države Janeza Drnovskega, ki so mu bralci "nedeljca" zagotovili drugo mesto.

Lestvica desetih najbolj priljubljenih osebnosti v Sloveniji beleži na 3. mestu Barbaro Brezigar, Drnovskovo konkurentko v balotazi za mesto predsednika države.

Sledijo plavalec na dolgih progah Martin Strel, svetovna atletska prvakinja Jolanda Ceplak, smučarski skakalec Primož Peterka, Kučanova žena Stefka, predsednik slovenskega parlamenta Borut Pahor ter bivša redovnica Vida Zabot.

Na podlagi gornje lestvice lahko ugotovimo, da osebnosti, ki si zaslužijo posebno pozornost in priljubljenost, prihajajo predvsem iz sveta politike in športa, manj pa jih je iz sveta kulture in spektakla.

Za te zadnje je Nedeljski dnevnik pripravil drugo anketo, na kateri je zbral deset najboljših glasbenikov. Med njimi je zmagal kantavtor Adi Smolar, ki je na

ciljni črti prehitel Natalijo Verboten in priznanega narodnozabavnega glasbenika Lojzeta Slaka.

Sledijo Vlado Kreslin, Alfi Nipič, Simona Weiss, Marta Zore, Helena Blagone, Natalija Kolšek ter Andrej Sifer.

Posebna lestvica najbolj zaslužnih slovenskih sportnikov za leto 2002 je na prvo mesto postavila atletinja Jolanda Ceplak ter plavalca Petra Mankoča.

Ceplakova je v lansk sezoni presenetila vso evropsko konkurenco in osvojila oba celinska naslova, dvoranskega marca na Dunaju in na odprtem avgusta v Muenchnu.

Plavalec Peter Mankoč pa je lani na evropskem prvenstvu v Antwerpnu zmagal naslov na 100 in 200 metrih mešan.

Med ženskami so si častna mesta zaslužile plavalca Alenka Kejžar, smučarka-tekačica Petra Majdic ter Nadja Sibila (karate). Med moškimi pa so ob Mankoču zasloveli še gimnastik Aljaž Pegam, kajakas Miha Terdič ter telovadec Mitja Petkovšek.

Slovenski casopisi so bili ob koncu leta polni podobnih anket in razpredelnic. Več je bilo takih, ki so izražali mnenje državljanov okoli dveh pomembnih vprašanj: vstopa Slovenije v Evropsko unijo in Nato pakt.

O obeh se bodo Slovenci odločali na referendumu. Medtem ko je odstotek tistih, ki podpirajo vstop Slovenije v EU dokaj visok, zaskrbljuje podatki glede vstopa v evroatlantsko zvezo. (r.p.)

Ocena prvega leta evra

Prvega januarja 2002 sem odpotoval za kak dan v bližino Merana, kjer imam prijatelje. Na bencinski črpalki pri Devinu sem prvič plačal v lirah in dobil kot povratek evre. Po letu dni se ekonomisti, politiki, novinarji in navadni državljani sprašujemo, kaj nam je dobrega prinesla nova skupna valuta. Ocene so si različne in prevečkrat ideološko pogojene. Ustvarila sta se namreč dva bloka, ki delita evroskeptike od evro-

navdušencev. Potrebujemo pa predvsem trezne in uravnotežene analize. Brez specifičnega ekonomskega znanja lahko ugotovimo nekatere dobre plati in nekaj izgubljenih iluzij. Med pozitivne plati evra bi uvrstil naslednje:

a) Skupna valuta je bistveni kamen, se ne izpolnjene evropske integracije.

b) Evro je omilil posledice inflacije in prepričal hude gospodarske boje znotraj Evrope, ki bi oskodovali najsihibkeje.

c) Evro je državam, kot je Italija, prepričal za ljudi tragične devalvacije, zatekanje v državne dolge in razne pogubne trike, s katerimi so nekoč mašili trenutne gospodarske primanjkljaje. Zamaški so ustvarjali brezna dolgov.

Evro pa vendarle ni izpolnil nekaterih pričakovanj. Ostal je valuta s polovično močjo ali pohabljen račun. Pomanjkanje skupne gospodarske in finančne politike se je izkazalo kot velika šibkost. Optimistične prerokbe, da bo postala Evropa, ob ameriški gospodarski krizi, svetovna gospodarska lokomotiva, so se izkazale za neresnične. Evropsko gospodarstvo in borze so slepo sledile ameriški. Povprečna rast je bila v Evropi nizka ali nična. Osrednja evropska banka je pokazala, da se s težavo odloča o

monetarni politiki, ker je pač banka več držav z različnimi interesi. Gospodarska pričakovanja so ob pričetku leta slaba. Konjunktura se dodatno pogojujejo vojni vetrovi, ki pihajo najprej iz ZDA in tudi tu je vloga Evrope šibka.

Italija drsi po lestvicah uspešnosti navzdol in izgublja vso veliko industrijo. Deloma je za to kriva Berlusconijska vlada, deloma pa je kriv sistem italijanskih gospodarskih dinastij, ki očitno ne zdrži novega časa in novih izvivov. Stare družine bi najraje vse prodale, kasirale in sle na oddih v eksotične kraje. Kriza Fiata je jasen dokaz neinvestiranja v industrijo in umikanja v zgolj finančne operacije.

Osnovni parametri iz Mastrichta, ki jih je narekovala predvsem Nemčija, se v gospodarski krizi izkazujejo kot

togi, saj šibijo potrošnja. Nemčija je danes prva žrtev lastnih zahtev. Tudi tu se izkazuje nezadostna gospodarska politika Evrope kot celote. Tudi "praktične" inflacije ni evro zaustavil, kot je bilo pričakovati. Uradni podatki so malo verjetni in to ne le v Italiji. Kupci razpolagajo s povsem drugačnimi "statistikami".

V letu evra ni bilo nadzora nad cenami, sprožile so se spekulacije, ljudje se računajo v stari valuti, kar omogoča nepoštenim trgovcem, da zaokrožajo cene navzgor. Skratka, z evrom nismo postali bogatejši. Teh nekaj primerov dokazuje, da imajo glede evra svoje razloge tako navdušenci kot skeptiki, državljani Evrope pa potrebujejo realistične analize in napovedi. Predvsem pa nam postaja jasno, da ne bo uspe-

ha v gospodarstvu, ki bo imelelo nadnacionalno evropsko valuto ter strogo nacionalne gospodarske, sindikalne in skrbstvene politike. Dolar nima za sabo petdeset različnih držav in politik. Pa se o dolarju: ne bi se veselil njegove sibične napram evru. Evropa se vedno potrebuje izvoz, nato pa bomo, ob primeru vojne, plačali drago tako ali drugače.

Vsekakor pa bi prevesil tehtnico v korist skupne evropske valute. Brez nje bi bila konjunktura za vse hujska in tudi bodočnosti ni v šibkih nacionalnih valutah, ki rešujejo gospodarske krize z devalvacijami in z majavnimi državnimi obveznicami. Potrebno bo le več skupne politike z jasnimi cilji in pristojnosti. Glavna šibkost evra je prav v pomanjkanju politike, in ne le gospodarske.

Dan emigranta

Govor predsednika Kd Ivan Trinko na Dnevu emigranta

An jezik umarje, če niema zad za harbatam 'ne šuole

s prve strani

Ku za puno od vas, je pa an za me "tisti prostor", kjer teče 'na rieka, an prostor, ki ima 'no goro buj vesoko, ku druge an majhne vasi, ki so malomanj zapuščene, an jezik sladak, an pust pun farb, 'no zgodovino, ki nie bla lahka, pa tudi nieko voljo vzdigniti glavo. Tel prostor ima tud 'no mejo, ki pa je an problem za nimar manj ljudi.

Slo je mimo 'no lieto, odkar smo se zadnji krat tle dobil, an v telim cajtu Benečija je zgubila dva važna človeka za vse nas: monsinjorja Paskvala Gujona, ki je puno liet biu naš verski an moralni vodja, an vzgled tudi za tiste, ki nieso vierval, an profesor Marino Vertovec, ki je v zadnjih desetih lietih biu predsednik društva Ivan Trinko.

V telim lietu smo rasli zak smo šele napri imiel kulturo, ku parvo točko na-

An glasbeni moment Dneva emigranta

sega delovanja. Smo tudi vidli kuo nieki politiki, al aspiranti politiki so naredil vse, da bi biu zascitni zakon za Slovence v Italiji blokan, da ne bo uveljavjen. More bit, da tel zakon ne bo riešu vseh naših težav, pa vsaj nas prizna, po nieki strani nam povrača puno škod, ki smo jih muorli potarpiet, an

na koncu je an dokaz demokracije v teli daržavi, ki demokracije jo ima zadost potreba.

An se ankrat muormo se uzalostit, se ramarikat zak niemamo nobenih predstavnikov kjer se odloči dost reči, važnih za nas, na Pokrajini an na Deželi. Muormo bit nomalo zalostni pa

tud zastopit, da smo an mi nomalo krivi za telo situacijo. Pomislimo na tuole, kar bomo sli drug krat volit, dezelne volitve bojo preca, telo pomlad, an tel je ze an apuntament zelo važen za vse nas.

Tud lokalna politika, al buojs rečeno an part tele po-

litike, čepru je dokazala dobro voljo, nie nimar utegnili pokazat po keru pot je trieba iti, da Benečija ne ostane v telim težkem stanju. Na primer nie znala lepuo dodelit tiste vsote, ki zašcitni zakon je predvidevau za razvoj naših gorskih krajev. "Razvoj" je čudna besieda, ki nie nimar pozitivna an more imiet puno pomieniu, pa za me, če pomislim na Benečijo, pride reč tista pomuoč, ki bi jo muoru imiet an mlad kimet iz Čarnega-varha al iz Kravarja, buj ku narest 'no novo strukturo v špietarski industrijski con.

Zavojo diela ze puno cajta sledim lokalni politiki an šele donas muoram kajšan krat poslušat kajšnega, ki guori gor mez "slavizacijo" al pa gor mez niekega jezika, ki naj bi biu usiljen. Če je nieka strategija zad za telimi ljudmi, zad za telim anahronističnim sovrastvom, tela na more bit, ku 'na strategija neumnosti.

Mi smo ljudje, ki ljubijo suoj zemljo, suoj jezik, suoj kulturo, an sam prepričan, da če bi bli v kaksni nevarnostni situaciji, bi se vsi združil za branit vso telo bogatijo. An san tud prepričan, da an jezik umarje, če niema zad za suojm harbatam 'ne šuole, an družine, ki guorijo doma tel jezik, an če

je an dialekt, kot je naš, tud pomuoč maternega jezika.

Se voščila. Da ne bi bluo vič trieba iti proč od duoma za na tarpiet lakot an za dobit 'no dielo, ki za vsakega človeka je narbuž spodobna rieč na svietu.

Da ne bi bluo vič trieba 'no ujske, ki je narejena samuo zaradi petrolija.

Da bo špietarska dvojezična šuola se rasla, zak tuole bi pomenilo, da imamo vič otruoč v Benečiji, pa da bojo rasle tudi druge šuole, zak vsi kupe imamo potrieb gledat v prihodnost.

Da 'na meja bo preca padla, dokončno, v glavah priet ku na zemljevidu, an da bojo Slovenija an druge vzhodne daržave an del nove Evrope, ki na smie bit samuo Evropa od evra. Mi potrebujemo adno močno Evropo, kjer lahko skupno živijo vse različne kulture, vsi različni narodi. S telo Evropo se bojo okrepili tudi odnosi med Italijo an Slovenijo. Mi od telih odnosu čemo se napri igrat 'no pomembno povezovalno vlogo.

An na koncu se trošt, da bojo vsi Benečani nimar napri ponosno gledal na telo zemljo, ki na smie vič arzsparit nie an nobednega.

Michele Obit

dalla prima pagina

E' il canto accorato dei deportati di Sion. E' il canto sconcolato degli emigranti sradicati dalla loro terra madre da quella deportazione che si chiama povertà, una povertà naturale cui si aggiunge una povertà strutturale, occupazionale, sociale colpevole perché indotta da uno Stato assente; è il canto che ha attraversato verticalmente i decenni della storia martoriata degli abitanti delle nostre vallate e diviso trasversalmente le famiglie e le generazioni. E' il canto-denuncia dei poveri, di tutti i poveri del mondo che, sulle rive del Tagliamento o del Natisone o del Torre o dei fiumi dai nomi sconosciuti, appendono le loro cetre perché il loro cuore non canta più e non si sentono di offrire il tesoro più delicato e prezioso, la musica della loro anima, a gente che non capirebbe. E i canti di Sion, come i canti sloveni e le villotte friulane, diventano "i canti del Signore". Perché Dio conosce ed ascolta solo due generi di musica: il canto ineffabile degli angeli ed il lamento straziante dei poveri.

Celebrare con voi il Dan emigranta significa evocare tutto questo, onorando la memoria, l'intelligenza, l'industriosità, l'onestà, la caparbieta, la creatività, la capacità di adattamento di persone che hanno saputo affrontare mille incognite ed inserirsi dignitosamente e positivamente fra popoli, culture, religioni, usi, mentalità totalmente diversi da quelli di origine. E poi dicono che siamo chiusi ed associati! Ma significa anche denunciare a piena voce, davanti al cielo ed alla terra ed alla storia, l'incoscienza, l'indifferenza,

Una luce che ci indichi la strada

l'impotenza, la latitanza di uno Stato che ha fallito e tradito proprio nel suo compito primario: provvedere al bene pubblico iniziando dagli ultimi, secondo il principio etico, raramente applicato ma perennemente valido, che ordina di dare di più a chi ha meno. Già il trattare alla stessa maniera chi uguale non è costituisce una palese ingiustizia.

Lo Stato italiano, con le sue strutture burocratiche, ha saputo arrivare fino all'ultimo casolare delle nostre borgate per consegnarci la cartella delle tasse, spesso usate con scarsa oculatezza e con pochi scrupoli, le cartoline di precetto per le sue avventure o sventure belliche di infausta memoria e di conseguenze disastrose, con i certificati elettorali per scegliere persone e partiti estranei ed insensibili alle nostre esigenze anche di mera sussistenza, con l'obbligo di frequentare una scuola che, invece di inserirsi nel nostro vissuto e stimolarci a conoscere e ad apprezzare il nostro patrimonio spirituale, ha finito con lo sradicarci dal nostro contesto storico, facendoci sentire il peso di una cultura inferiore o di una non cultura, diventando così uno dei massimi fattori di colonizzazione. Tutto sommato, non abbiamo grandi motivi per sentirci orgogliosi di questa Italia a cui abbiamo dato tanto, forse troppo, e da cui abbiamo ricevuto poco o nulla. Né ci sentiamo in obbligo per un progresso più materiale che culturale e sociale, più quantitativo che qualitativo, se è vero che nelle nostre case

sono entrate tutte le comodità necessarie e superflue, ma ne sono usciti gli occupanti, prima ed insostituibile ricchezza. Di fronte a Dio abbiamo i nostri debiti, come tutte le persone e tutti i popoli, ma davanti allo Stato ci sentiamo in credito.

La grande epopea dell'emigrazione si è conclusa anche da noi. Tanti sono rientrati nella propria terra affrontando le incognite di una migrazione interna; tanti hanno preferito rimanere nella terra diventata patria di adozione in cui crescere e sistemare i figli; tanti, la maggior parte, riposano nella pace silenziosa dei nostri cimiteri. Possiamo allora riprenderci le nostre cetre ed intonare i nostri canti nella nostra terra? No! Perché non abbiamo più una nostra terra, perché non abbiamo più una nostra cultura ed una nostra lingua, perché non abbiamo più una nostra anima. Si è avverato quello di cui ci aveva ammoniti il Vangelo: "Ne bojte se tistih, ki umorijo telo, duše pa ne morejo umoriti; bojte se marveč tistega, ki more dušo in telo v pekel pogubiti" (Mt 10, 28-29). Siamo passati da una dispersione, una diaspora geografica, in cui il nostro popolo si trovava forestiero fra altri popoli, ad una diaspora culturale, in cui non c'è più terra di partenza né terra di arrivo, ma solo terra di passaggio e di precarietà. Ritornando a casa, quei pochi che ritornano in mezzo a quei pochi che ritrovano, non sentono più il calore della casa, il sapore della terra, l'incanto

della lingua, l'emozione del canto, perché ormai siamo diventati non solo italiani ma italianissimi, e molti fra noi, i più deboli, o ignoranti, o furbi, o arrivisti, o illusi, o venduti, fanno opera di dissuasione, di demolizione, di lotta tenace e incomprensibile a quel poco che ci è rimasto e ci è dovuto, attuando così un altro detto del Vangelo: "Človeku bodo sovražniki njegovi domači" (Mt 10, 36). Tutto

Pre Toni Beline

questo è stato operato con coscienza e costanza da parte di quell'Italia che va richiedendo a gran voce e con grande faccia tosta patenti di onestà e facendo esami di rispetto delle minoranze italiane (o venete?) alle nazioni confinanti, senza arrossire per le proprie palesi ingiustizie e prevaricazioni nei confronti delle minoranze che ci sono sul proprio territorio. Nessuno mette in dubbio la nostra appartenenza allo Stato italiano. Si chiede solo il rispetto di quei fondamenti costituzionali che esso stesso si è dato e che sono alla base di ogni ordinamento

civile e riguardano la parte più indifesa, e dunque più a rischio di sopraffazione e di estinzione.

Gandhi ha scritto che la prova della civiltà di uno Stato si ha dal modo in cui tratta le minoranze. Accettiamo l'unità legislativa, ma contestiamo l'uniformità culturale. Siamo pronti a dare, come sempre con il (con)tributo della nostra fatica e del nostro corpo; non siamo disposti a sacrificare la nostra anima, che ha nella lingua e nella cultura il suo tratto più appariscente e sostanziale.

Tutto questo va detto in tutti i toni e ribadito in tutte le sedi, perché è un principio irrinunciabile, tanto più prezioso in questi tempi di galoppante e imperante globalizzazione a senso unico. Non dimentichiamo che il Natale, che abbiamo appena celebrato e che viene completato dalla festa odierna dell'Epifania, è il mistero dell'incarnazione, di Cristo che prende un determinato corpo in un determinato popolo e in un determinato tempo.

Ed il richiamo alla festa dell'Epifania, che qui a Cividale viene celebrato nella più suggestiva solennità ma che tradizionalmente si accompagna all'accensione dei fuochi sulle alture delle nostre valli, non può non farci chiudere queste riflessioni, amare ma necessarie perché vere, con un augurio. Che nella notte della nostra storia non manchi mai una luce che ci illumina e ci indica la strada, un fuoco che ci riscalda e ci riunisce in fraternità. Che il nostro

popolo sappia trovare la strada verso la salvezza eterna, Cristo, luce dei popoli, ma anche verso la salvezza e la libertà e la dignità di questa vita. Che il silenzio pesante delle nostre montagne risuoni non solo dell'eco dei canti dei nostri padri ma delle melodie della nostra coralità di oggi e del canto delle future generazioni. Che non si spenga mai il canto e l'incanto del nostro mondo.

I magi, dopo un lungo e problematico peregrinare, hanno trovato la capanna o casa in cui c'era il Bambino con sua madre e suo padre e gli hanno aperto gli scrigni dei loro doni. Il nostro popolo si salverà solo se noi, gli adulti, non seppelliremo il tesoro tramandoci con tanta fede e fatica ed amore dai nostri padri, ma sapremo deporlo ai piedi dei nostri bambini. Daremo loro, come nostro dono prezioso e come viatico provvidenziale per il viaggio che dovranno affrontare, l'oro della nostra sapienza e cultura, l'incenso della nostra tradizione religiosa e della nostra fede, la mirra del dolore accumulato attraverso i secoli e le mille traversie. Sperando abbiano più fortuna di noi.

A non di duj i furlans, che a stan passant lis stessis difficoltàs e che a sceugnin frontà lis stessis incomprendions e prepotencis e i stes nemis nostrans e forescj, l'auguri di cjatà finalmentri un lûc fisic o almancul spirituâl par sostentè la nestre anime, par vivi in plenece la nestre unicidat e par ufrì a la grande famee dai popuj anje il nestri contribût picul ma insostituibil. Che Diu nus dei dal ben chest an e l'an ch'al ven.

pre Antoni Beline

JANUAR

Nenapovedan in nepričakovano je prišel na Dan emigranta Bruno Forte, deželni solski ravnatelj, ki je odigral pomembno vlogo v procesu podržavljenja špetske dvojezične šole po sprejetju zaščitnega zakona. Zelo aktivno in prepričljivo je v naslednjih tednih in mesecih nastopil za uvajanje manjšinskih jezikov v vseh šolah kot predvideva zakon 482. Zato je bil žrtev hudih in močnih napadov. Konec septembra pa ga je ministrica Morattijeva odstavila, kot sicer skoraj vse deželne šolske ravnateljce.

Na Dnevu emigranta je se posebej izpostavil vlogo šole pri gojenju kulturne in jezikovne identitete.

Glavni govornik je bil senator Miloš Budin, v imenu slovenskih organizacij je nastopila pa ravnateljica dvojezične šole Ziva Gruden.

*****

Ponovilo se je že tradicionalno 32. srečanje Slovencev iz Furlanije in Posočja v

Najpomembnejši dogodki v prvi polovici leta 2002

Podržavili so nam šolo, zmanjkalo nam je Gujon

La prof. Ziva Gruden ed il prof. Bruno Forte

Arnaldo Baracetti, vikar za kulturo videmske škofije Duilio Corgnati ter predsednik Pokrajine Marzio

pustni atmosferi, z lepo manifestacijo, ki povezuje Nadiške in Soško dolino, njih krajevne uprave in ljudi.

za, zvestega in pokončnega sina, duhovnika in intelektualca, ki je zivel koherentno, v skladu s Kristusovo besedo in z globoko ljubeznijo do svojega roda.

Od njega smo se poslo-

pozdravila je pa nje predsednica Bruna Dorbolo.

*****

8. marec bo ostal zapisan v naši sodobni zgodovini tudi zaradi tega, ker se je na sodišču v Pordenonu zaparlagarda an žalostna zgodba od procesa proti duhovnikom Marinu Qualizzi an Božu Zuanelli zaradi knjige Mrčna leta Benečije. Sodni postopek se je ustavil, ker je prišlo do pobotanja in tožilci so umaknili ovadbo.

*****

Na Trbižu se je spet ponovila lepa pevška prireditel, kjer se srečujeta Primorska in Koroska v znamenju iste ljubezni do zborovskega petja. Koncert je bil v kulturnem centru na Trbižu, na njem, je spregovoril tudi trbiški župan Franco Baritusio.

*****

Ena najpomembnejših kulturnih manifestacij v

vili v Landarju v sredo 27. februarja. Mašo mu je zmolu videmski nadškof Pietro Brollo, ki je imeu okrog sebe kakih trideset duhovni-

Roberto Dapit je predstavil svojo knjigo v Teru

Claudio Noacco in sam avtor zahtevnega dela Roberto Dapit.

*****

V cerkvi v Zavarhu je bila že tradicionalna revija Primorska poje, na kateri je nastopilo sedem zborov oz. pevskih skupin.

APRILA

Več kot 40 procentov staršev otrok v vsem obmejnem pasu videmske pokrajine se je odločilo za izobraževanje svojih otrok tudi v slovenskem jeziku.

Za pouk slovenščine v vrtcu se je izreklo 40,40 procentov staršev, v osnovni šoli 40,91, na ravni srednje šole je pa zanimanje doseglo le 21,90 procentov. Plebiscitarno so se za domači jezik odločili v Reziji: 94,29 procentov otrok, ki hodi v vrtec, 95,35 procentov v osnovno šolo in 82,61 v nižjo srednjo šolo.

*****

V Vidmu se je, iz solidarnosti do šolskega ravnatelja Forteja, rodil Odbor 482 z namenom, da nadzoruje in spodbuja izvajanje zakona za zaščito jezikovnih manjšin v Furlaniji. Gre za odbor, kjer so zastopane kulturne in informativne sredine furlanske, slovenske in nemško govoreče skupnosti.

*****

Ob svetovnem dnevu knjige, v torek 23. aprila je studentska založba Beletina predstavila v Ljubljani svoje nove tri knjige in novo CD ploščo. Gost predstavitve je bil tudi Miha Obič s pesniško zbirko Leta na oknu, ki je v prevodu Taje Kramberger izšla pri ZIT.

MAJ

Stiri mesece so bili uslužbenci Dvojezične šole v Spetru brez plače. Ni bilo sredstev iz zakona za obmejna območja in šola ni bila še podržavljena. Na koncu so se s pismom obrnili celo do predsednika republike in obvestili javnost. Nato se je končno vprašanje pozitivno rešilo v Rimu.

*****

Končno je ministrski svet v Rimu imenoval še zadnje štiri člane paritetnega odbora, ki je dokončno sestavljen. Krovni organizaciji SKGZ in SSO sta medtem napovedali priziv na deželno upravno sodišče, ker ni deželna vlada upoštevala duha in črke zakona s tem, da je imenovala v odbor predstavnika neprezentancne organizacije, prav tako kot za SKGZ, ki je objektivno najbolj razčlenjena organizacija v deželnem merilu.

*****

Mesec maj se je zaključil s predstavitvijo v Podutani knjige "Dezela frike in gubance, kako so kuhale naše none", v kateri so zbrani recepti iz desetih slovenskih občin videmske pokrajine. Avtorja knjige sta Vesna Leskovič in Dino del Medico, izdala jo je zadruga Most iz Cedada v sodelovanju z Zvezo izseljencev Slovinci po svetu.

Novoletno srečanje v Kobaridu

Kobaridu. Glavni gost je bil zunanji minister Dimitrij Rupel, v imenu Slovencev videmske pokrajine je govoril Ezio Gosgnach, sicer odgovorni urednik škofijskega tednika La vita cattolica. Srečanja v Kobaridu se je udeležil tudi predsednik

Strassoldo, torej vidni predstavniki furlanskega sveta, ki so se svoj čas močno zavzeli, tudi s pismom predsedniku Senata, za sprejetjenasega zaščitnega zakona.

*****

Mesec Februar se je pa začel v veseli in razposajeni

Tradicionalni pustovi z vsega območja so se zbrali tokrat na Livku, v lietu 2003 pride spet na varsto pa Čeplesišče.

*****

V kongresnem središču Area di ricerca na Padričah pri Trstu se je s simpozijem na temo "Manjšinski jeziki v evropski regiji Alpe - Jadrana, od delitve do sodelovanja" odprla prva vsemanjšinska programska konferenca. Razmisljanje o perspektivah in novih smereh delovanja, v eni besedi o bodočnosti slovenske manjšinske skupnosti v Italiji sta sprožili SKGZ in SSO.

*****

Umrli je msgr. Paskval Gujon, pravi Beneški Ceder-mac. An za sabo je pustil neizmerno praznino. Benečija je zgubila velikega mo-

Ponovil se je Pust na meji med Čeplesiščem in Livkom

Pokrajine Videm Marzio Strassoldo, ki je pozdravil v furlanščini, italijanščini in slovenščini.

FEBRUAR

Poseben praznik kulture 14. februarja v Spetru, ki je na iniciativo SKGZ in SSO potekal ob prvi obletnici sprejetja zaščitnega zakona in prvič v duhu povezovanja, prijateljstva in sodelovanja s Furlani. "Za rast evropske dežele" je bil naslov okrogle mize, na kateri so sodelovali bivši poslanec

Dan slovenske kulture v Spetru v znamenju solidarnosti med slovensko in furlansko manjšinsko skupnostjo

Manifestacije ob pobratenu med Spetrom in Sambreville

kov iz Benečije, Posočja in Furlanije. Na britofu mu je v pozdrav spregovoril Igor Tull, zapel pa Kobariški oktet.

MAREC

Osmi marec, dan žena je adna od pomembnejših kulturnih manifestacij v Nadiških dolinah. Gledali smo igro Beneškega gledališča "Starost nas na strase", ki jo je napisala Anna Iussa, režiral pa Marjan Bevk.

Beneške žene an vsi, ki so se zbral na špietarskem kamunu so kot darilo poslušal lepo petje od Beneških korenin. Praznik je organizala Zveza beneških žen,

Terski dolini je bila predstavitev studije prof. Roberta Dapita o primkih in hišnih imenih v občini Bardo. Delo je predstavil prof. Pavle Merku, eden najboljših poznavalcev terske kulturne in jezikovne tradicije.

Zelo pozitivno je ocenil Dapitovo delo, ki je šlo v vsako barško družino na pobudo Občine, ki ga je izdala. Predstavitve je bila tudi priložnost za vabilo vsem domačinom, naj cenijo in ščitijo svoje jezikovno bogatstvo, naj ga prenesejo mlajšim rodovom. V tem smislu so govorili še zlasti prof. Merku, barški župan

JUNIJ

V Cedadu se je tudi v letu 2002 odvijal Mittelteatro - srečanje mladinskih gledališč oziroma šol iz petih sosednjih držav. Pobuda, ki na nek način napoveduje Mittelfest v kolikor povezuje različne kulturne in jezikovne izraze, ima tudi močno vzgojno valenco, podira zidove nezaupanja in ustvarja prijateljstvo med šolami.

Med uspešnejše nastope sodi tudi predstava Dvojezične spetske sole.

*****

Na pobudo konzorcija Arengo so se na spletni strani pojavile tudi Nadiške doline in Cedad: www.natisone.info je naslov, na katerem je možno dobiti vse informacije, ki lahko zanimajo turista od zgodovinskih in kulturnih znamenitosti do turistične ponudbe in zmožljivosti.

*****

Manjšine so proti preštevanju. To je bilo stališče, ki so ga zagovarjali na videmski prefekturi predstavniki furlanske, slovenke in nemško govoreče manjšine, sicer združeni v odboru 482. Protestirali so zaradi pobude prefekta, ki je zaprosil vse občine o številni konzistenci vsake manjšine. Nasprotno, zahtevali so izvajanje zakona 482.

*****

Na Lesah so na pobudo kulturnega društva Rečan in občine Grmek poimenovali trg po nepozabnem duhovniku Rinu Markiču.

*****

Začel je delovati paritetni odbor, ki ga predvideva zaščitni zakon za slovensko manjšino. Delo se je začelo v konstruktivnem vzdušju. Za predsednika je bil imenovan odvetnik Rado Race (z 12 glasovi), podpredsednik je Maurizio Lenarduzzi.

*****

V Bardu, v visoki terski dolini je bilo prvo srečanje Slovencev iz vse Italije. Organizirala ga je sekcija za Italijo Svetovnega slovenskega kongresa v sodelovanju z zvezo Slovenci po svetu. Udeležila pa se ga je tudi deželna odbornica Alessandra Guerra.

JULIJ

Nova, že deveta izvedba pobude Postaja Topolove, ki je bila tudi letos zelo dobro obiskana, nam je ponudila marsikateri izjemen

Predsednik Paritetnega Race

Najpomembnejši dogodki v letu, ki se je komaj zaključilo

Paritetni odbor vodi odvetnik Rado Race

Iz leta v leto raste in se širi lepa mladinska manifestacija Mittelteatro

kulturni dogodek. Predvsem pa je privabila v vas zelo veliko ljudi, posebno mladih iz vsepovsod.

*****

Mittelfest se je začel s predstavo "Raztreseni po svetu", ki jo je vodil novinar Deaglio in je bila tema celotne prireditve. Drugo desetletje je cedajski festival gledališča, plesa in glasbe iz srednje Evrope začel z novim umetniškim vodstvom (Daniele Abbado za gledališki sektor), čeprav je celovit program

Tudi letos se je na Postaji pretakalo dosti ljudi iz vsepovsod

se vedno skrb Giorgia Pressburgerja. Odmevna prireditev "Ruanda 94" je sicer sprožila tudi precej polemik o vsebinski usmeritvi festivala.

*****

Pri komaj 63 letih se je pretrgala življenjska nit prof. Marina Vertovca, zavednega Slovenca, intelektualca, ki je povezoval in združeval slovenski in furlanski svet. Med drugim je bil nad deset let predsednik kulturnega društva Ivan Trinko v Cedadu.

AVGUST

V Gorenjem Barnasu so slovesno praznovali zlato maso domačina duhovnika Lorenza Petričica, ki je že 42 let gaspuod v fari St. Ilj na Koroskem v Avstriji. An kupe z njim so parili praznovat v Gorenj Barnas tudi člani cerkvenega pevskega zbora. Po maši je bil v vasi pravi senjam. Piel so tudi Nediski puobi, an godli domači godci.

SEPTEMBER

Na vrhu Matajurja so praznovali 40 - letnico postrojene cerkvice, spodaj pred rifugjam je potekal pa praznik gore, ki ga že več let organizira Gorska skupnost Nadiških dolin. Mašo v treh jezikih na varhu Matajurja so molil Božo Zuanella, Marino Qualizza an Azeglio Romanin, pel je zbor Cai iz Cedad, prvič v zgodovini je godla tudi godba in sicer Viktorja Parme iz Trebč pri Trstu.

skupaj 577 otrok: 139 v vrtcu, 263 v osnovni šoli in 175 v srednji šoli.

Eden od najbolj prijetnih in veselih kulturnih večerov letos poliete je biu tisti, ki ga je kulturno društvo Rečan organizalo gor na Zverincu, kjer so predstavili knjigo Giannija Tomaseta o nonini oštariji. Poslušal smo puno liepih besied an lepo petje Nediških puobu

*****

Na Višarjah se je ponovilo glasbeno srečanje Višarje pojo. Na reviji so nastopili oktet Odmevi, skupina Akord, oktet iz Skofije in skupina Beneške korenine.

*****

29. septembra je bil v naši deželi referendum, na kateri je bluo treba odločiti, če naj valja tudi v Furlaniji-Juljski krajini večinski volilni sistem. Ljudje so v večini odgovorili, da ja in tako je zmagala leva-sredina, ki se je opredelila za tako izbiro. S tem je po gojeval svojo kandidaturo

za predsednika dežele Riccardo Illy, ki jo je potem čez nekaj mesecev tudi sprejel.

*****

Na pobudo beneškega člana paritetnega odbora Davida Klodiča so se v Špetru srečali v lepem številu slovenski upravitelji iz vsega obmejnega pasu videmske pokrajine.

Srečanja se je udeležil tudi predsednik paritetnega odbora Rado Race.

*****

V Beneški galeriji so odprli lepo osebno razstavo preminulega kiparja iz Kravarja Marka Predana, ki je vzbudila veliko zanimanje.

Eden od najbolj prijetnih in veselih kulturnih večerov letos poliete je biu tisti, ki ga je kulturno društvo Rečan organizalo gor na Zverincu, kjer so predstavili knjigo Giannija Tomaseta o nonini oštariji. Poslušal smo puno liepih besied an lepo petje Nediških puobu

Msgr. Petričič zlatomašnik

OKTOBER

V Cedadu je kulturno društvo Ivan Trinko orga-

V Cedadu se je že 11 leto odvijal Mittelfest

niziralo ganljivo in toplo srečanje v spomin na svojega predsednika prof. Vertovca. O njem so spregovorili Luciano Morandini, Viljem Cerno in Michele Obic, ki je bil izvoljen za novega predsednika društva. Zapel pa je moški pevski zbor Matajur.

*****

V Gorenjem Tarbiju je bil živahen in dobro obiskan Burnjak, ki je ob sladkem kostanju in rebuli ponudil tudi marsikateri kulturni užitek. Naj omenimo nastop skupine Popotni komedijanti, ki so predstavili "To fardamano voj-sko" an Višarski kvintet.

NOVEMBER

Pri deželnem solskem uradu so na osnovi zaščitnega zakona odprli poseben urad za slovenske sole in imenovali nadzornika oziroma nadzornico prof. Lučko Barei.

*****

V Cedadu se je tudi letos ponovil na pobudo kd Ivan Trinko Filmvideo monitor.

V Vidmu sta potekala dva pomembna mednarodna posveta, na katerem je sodelovalo več evropskih manjšin. Prvi, na univerzi, je obravnaval večjezično vzgojo, drugi na Pokrajini prispevek manjšinskih jezikov k ekonomskemu razvoju.

DECEMBER

Letos je bil izredno bogat s prireditvami. Naj povemo, da je bilo v Špetru praznovanje 25-letnice delovanja Glasbene šole Glasbene matice.

Na Lesah je bil večer "Zarja, ki se sveti", posvečen Checcovemu spominu. Nato je kd Rečan organizalo se 27. Senjam beneške pesmi. Udobiu je Igor Cerno iz Barda.

V Špetru so predstavili zbornik poezij z naslovom Različni jeziki, ki ga je izdalo kd Ivan Trinko.

Predstavili so tudi zbornik, v katerem so zbrani prispevki, predstavljeni na številnih srečanjih foruma za razvoj Nadiških dolin.

V Špetru je bilo tudi nagrajevanje narečnega natečaja Moja vas, ki ga je študijski center Nediza organiziral že 29. leto. Zelo dobro je komisija ocenila kvaliteto prijavljenih del, pozitivna tudi udeležba otrok iz vsega obmejnega pasu. Sodelovalo je 251 otrok iz 21 občin.

*****

Paritetni odbor je sprejel seznam 27 občin, kjer naj bo veljal zaščitni zakon. Od teh jih je 15 v videmski pokrajini. Med njimi manjkajo Ahten, Tribiz in Trst.

*****

Na konzulatu Republike Slovenije je naš časopis (s Kmečko zvezo) prejel iz rok konzulke Jadranke Sturm Kocjan visoko odlikovanje Republike Slovenije za petdesetletno gojenje slovenske besede na Videmskem.

La Valnatisone che nel 1973/74 si salvò dalla retrocessione. La squadra, che militava nel campionato di Seconda categoria, era guidata da Luigi Venuti

(2. parte)

Una decisione saggia ed indovinata, quella della nomina di Specogna, che con l'entusiasmo del nuovo "padrone" permise alla Valnatisone di risalire dall'ultimo posto verso il centro classifica, grazie ad un girone di ritorno favoloso. Passata la paura, Specogna rifondava il settore giovanile che consentiva la formazione calcistica dei giovani delle Valli che sarebbero stati in seguito determinanti nella scalata dei campionati dilettantistici.

Nel 1979/80 arrivava la promozione in Prima categoria, seguita la stagione successiva con la promozione in Eccellenza, ottenuta nell'ultima giornata di campionato nella storica

L'avventura della Valnatisone dall'Eccellenza ai giorni nostri

sfida con l'Orcenico/Sanvite. L'incontro decisivo per il salto di categoria tra le due squadre aveva richiamato ai bordi del campo oltre un migliaio di persone.

Il clamore suscitato dalle imprese di questa piccolissima società non poteva sfuggire agli addetti ai lavori. Ad Angelo Specogna venne assegnato il "Leone

d'oro" dal quotidiano Il Gazzettino.

Un esaltante cammino della Valnatisone nel girone di andata nel campionato di Eccellenza portava gli azzurri alla conquista del simbolico titolo di campioni d'inverno. Purtroppo, nelle battute finali del torneo, un calo psicologico non permise alla squadra il salto nell'Interregionale. Il

14 febbraio 1984, nella ricorrenza del decennale della sua presidenza, Angelo Specogna, ospite del ministro Lagorio, riceveva a Roma dal presidente della F.I.G.C. avv. Sordillo la "Stella d'oro" del C.O.N.I.

Al termine della stagione 1993/94, dopo vent'anni di presidenza, Specogna si ritirava rimanendo vicino alla società come sponsor.

Dopo la morte, avvenuta nel gennaio 1998, i figli Andrea e Daniele sono subentrati al padre. Da allora si sono alternati nella carica di presidente Tiziano Manzini ed Andrea Corredig.

Il polisportivo comunale dal mese di giugno del 2002 è intitolato ad Angelo Specogna. Nel mese di luglio si è registrato l'ultimo

cambio alla presidenza della Valnatisone: ad Andrea Corredig è subentrato Daniele Specogna.

Paolo Caffi

Per il materiale fotografico un sentito grazie agli ex dirigenti e calciatori Aldo Pinatto, Luigi Morpurgo, Bruno Venturini, Luigi Venuti e Giuseppe Bergnach.

La rosa della Valnatisone 1979/80 promossa in Prima categoria

La formazione che si classificò al terzo posto in Prima categoria nell'annata 80/81

Nell'annata successiva la squadra si classificò terza nell'Eccellenza

La Valnatisone che ha disputato lo scorso campionato

Kupe vse Jurcove sestre

Seda, ki leto 2003 je kumi začelo, naše misli gredo na kar se nam je zgodilo v letu 2002. So lepi al pa žalostni spomini an nekateri nas na zapuste vič za vekomaj. Kiek liepega se je v teku leta 2002 zgodilo an Jurcovim sestram iz Gorenjega Baranasa, ki se ankrat so se srečale vse kupe, ku kar so ble sele cicice an so živiele vse gor doma.

So Franca, Maria, Rosina, Giovanna, Savina, Giulia an Giorgia. Zive deleč adna od druge, kajšna

ima srečo bit tle doma, druge pa po sviete pa vsakoantarkaj se srečajo v kajšnim mieste Evrope. Zgodilo se je an v liete, ki je kumi parslo h koncu an telekrat so se usafale gor doma.

Od tistega liepega dneva so ostale fotografije an adno jo publikamo na Novi Matajur takuo, ki one željo s troštam, de jim pamese srečo, de se bojo mogle vse kupe srečat, poklepetat, posmejat an lietos. An tuo le jim iz sarca želmo vsi mi.

Teresa e Davide moglie e marito

Oženila sta se na 12. otuberja 2002

Si sono uniti in matrimonio nella chiesa di San Giovanni d'Antro il 12 ottobre Teresa Costaperaria e Davide Tavano. Il matrimonio è stato celebrato dallo zio dello sposo don Avelino. La cerimonia è stata allietata dal coro interparrocchiale e dal suono degli scampanottatori.

Teresa ha iniziato a studiare musica all'età di 15 anni col maestro Nino Specogna, appoggiata da don Alberto Cimbaro, con la speranza di dare alla parrocchia una organista che accompagni le celebrazioni

domenicali. Sono passati più di 15 anni da allora e Teresa non ha mancato mai al suo impegno nella sua parrocchia d'Antro e in quella vicina di Lasiz. Il 26 luglio del

Non sono stati solo i bambini dell'asilo bilingue, ma anche quelli della scuola materna Azzida, a realizzare il bel presepe disegnato sulle tegole presentato all'incontro natalizio tra scuole avvenuto venerdì 20 dicembre a S. Pietro

2002, in occasione della sagra paesana a Biacis, le è stata donata una targa di riconoscimento. Dio l'ha premiata facendole incontrare un ragazzo meraviglioso, con sani principi ed è anche lui un bravo musicista.

Da qualche anno Teresa segue con successo un piccolo gruppo molto affiatato, sono invitati a cantare nella valle e in Friuli, a tutti i matrimoni, battesimi, funerali e sagre paesane.

Noi parrocciani ci auguriamo che per tanti anni ancora possa rallegrare le no-

stre feste e a Teresa e Davide una lunga vita felice insieme.

Kar Davide Tavano iz Schlaunice je zapoznu Teresa Costaperaria - Gorničovo iz Varha (Spignon) se je hitro zaljuba tu njo zak je zastopu, de taka čeca je prava bogatija. Bogatija za nje družino an za vse nas farane iz Landarja an Laz, ki že petnajst liet imamo srečo poslušat, kakuo lepou gode na orgle par sveti masi. Ze puno liet darzi kupe adno skupino, ki pieje povserode, naj so vesele, naj so žalostne

parloznosti. Z nje glasam je Teresa darzala tudi kompanijo vsiem tistim, ki so poslušal domačo radio Rete Nord Est. Vič liet je tle imiele nje program an vsi so jo zvestuo poslušal takuo, de kar jo je zapustila, se je vsiem huduo zdielo.

Seda, ki ona an Davide sta se oženila sta sla zivet v Pozzuolo, pa jih imamo pogostu tle med nam an se troštamo, de nas na zapustjo an de nas na pozabejo... Nasi Teresi an nje Davidu zelmo puno sreče, zdravja an veseja v njih življenju.

S pomočjo ZSSDI tečaj plavanja Planinske družine Benečije

Ki naših otruk v bazenu!

Pozdravjajo vse nas, ki jih v tem trenutku gledamo na teli strani Novega Matajura. So otroci (dužnost je poviedat, de tle jih je samuo an majhan part!), ki hodejo v bazen, v pišino v Cedad vsako saboto večer od otuberja do dicemberja, an potle še od februarja do zadnje dni aprila, se učit plavat.

Tečaj, kors, ga organizava Planinska družina Benečije ze tarkaj liet, de tisti, ki so hodil parve lieta so ze takuo zrasli, de "pomagajo" učiteljam "varvat" te male, ki so seda začel "gacat", placketat v vodi...

Tečaj plavanja Planinske ima nimar vič vpisanih, te malih an te velikih (bi korlo imiet na razpolago, a disposizione, dva bazena!). An ce lietos je slo vse po pot, se muoremo zahvalit tudi Zvezi slovienskih sportnih društev v Italiji (Associazione circoli sportivi sloveni in Italia), ki nam je parskočila na pomuoč s prispevkom. Njim naj gre posebna zahvala Planinske!

Tečaj, kors, ga organizava Planinska družina Benečije ze tarkaj liet, de tisti, ki so hodil parve lieta so ze takuo zrasli, de "pomagajo" učiteljam "varvat" te male, ki so seda začel "gacat", placketat v vodi...

DREKA

Debenije
Žalostna oblietina

Donas, četartak 9. ze-

narja, je dvanajst liet, odkar nas je zapustu Eugenio Ruttar - Piercu iz naše vasi.

Z ljubeznijo an žalostjo se ga spominjajo žena Teresina, hčere Silvana an

Antonietta, navuoda an vsi tisti, ki so ga imiel radi.

Oggi, giovedì 9 gennaio, ricorre il dodicesimo anniversario della morte di Eu-

genio Ruttar - Piercu di Obenettò. Lo ricordano con tristezza la moglie Teresina, le figlie Silvana ed Antonietta, la nipote e tutti coloro che gli hanno voluto bene.

Renzo, Simone an Stefano

SPETER

Klenje
11.1.02 - 11.1.03

Je slo napri ze 'no lieto, odkar nas je zapustila naša draga žena an mama Lidia Chiuch, poročena Vogrig.

Naša Lidia je imiela samuo 55 liet, kar jo je Buog

SVETA MAŠA PO SLOVIENSKO

v saboto 25. januarja
ob 18. uri v cirkvi v Podutani

Planinska družina Benečije vabi clane, parjatelje an vse tiste, ki jim je par sarcu naša domača slovienska besieda, naj na parmanjkajo.

Marjac je su tu v papirnico, kartolerijo.

- Dajte mi 'no kartolino, de pošjam voščila mojemu nonulnu za Bozične praznike.

Predajalka se j' posmejala an ga poprasala:

- Marjac, povej mi kuo mores posjat 'no kartolino tojmu nonulnu, ce imas tri lieta an na znaš se pisat?

- Oh nič me ne briga ce na znam pisat, sa' muoj nono na zna brat!

***

Perinac je parsu damu iz osnovne suole vas jezan an ponizan.

- Ka' ti je Perinac? - je poprasu njega oca.

- Mestra me je vprašala, kje je Afrika, pa nisem znu poviedat. A vies ti tata, kje je?

- Pruzapru na viem glih, kje je, pa na more bit zlo deleč zatuo, ki v našo fabriko od kandrej v Manzane hode vsako jutro dielat an te čarin z bičikletu!

***

- Tata - je vprasu Toninac - zakaj tist elikopter je ustavjen gor v luhtu?

- Ah, more bit, de je ostu brez benci-ne!

***

- Halo, pronto? Al guorim z družino Brezkarjance?

- Ja, ja, kastron, pa ce na povies hitro, ki češ, te pošjam par vsieh sajeta!

***

- Ker je kolmo za adnega veterinarja?

- Imiet konski oginj, vrat od girafe, glas od slavicja, žut ot od gose, sinuova muša, bit lačan ku an pas an smardiet ku an kus!

***

- An ker je kolmo za adnega, ki pice peče?

- Imiet zeno, ki se klice Margherita, an ki v cajtu vsieh stierih sezonah, po italijansko rečeno "quattrostagioni", se dielat muhasta, "capricciosa"!

Moliere na Dnevu emigranta

S predstavo *Zdreu bunik smo še ankrat videl, kake čudeže znajo napraviti naši igrauci Beneškega gledališča*

gor na varh: Mario Bergnach, Graziella Tomasietig, Bruna Chiuch, Adriano Gariup, Renzo Gariup, Anna Iussa, Marina Cernetig, Marco Martinig, Marco Predan an taspret še režiser Marjan Bevk an šepetalka Lidia Zabrieszsch so nam lietos šenkal pru lepo an smiešno igro za Dan emigranta

Tudi na špetrski dvojezični šoli vpisovanja za naslednje leto

Vpisovanja za naslednje šolsko leto so v teku tudi na državnem didaktičnem ravnateljstvu za šole s slovensko-italijanskim dvojezičnim poukom v Špetru. Za starše, katerih otroci bodo naslednje leto začeli obiskovati osnovno šolo, bo informativni sestanek v ponedeljek, 13. januarja, ob 18. uri.

Starši, ki želijo svojega otroka prvič vpisati v vrtec, lahko to opravijo vsak dan razen sobote od 8.00 do 17.00 v tajništvu šole, kjer jim bodo postregli tudi s pregledom vzgojno izobraževalnega programa. Če pa si želijo tudi na lastne oči gledati, kakšno je vzdušje in kako potekajo dejavnosti v vrtcu, jih vzgojiteljice prosijo, da se oglasijo med 10. in 12. uro.

Vpisovanja se bodo zaključila 24. januarja. Vpišejo se lahko otroci, ki so v letu 2002 dopolnili dve leti, in tudi tisti, ki bodo dve leti dopolnili v januarju (vendar bodo otroci, rojeni leta 2001, lahko začeli z obiskom le tedaj, ko bodo dopolnili 3 leta).

Cajt gre napri, spremenijo se reči an ljudje. "Zdreu bunik" (Il malato immaginario), vič ku 300 liet od tegà v Franciji, kjer so ga parvi krat igral, al pa tle v Benečiji, kjer smo ga donas prerunal, nam kaže manije, peče an trošte ljudi. An še ankrat smo se čudval, kakuo so pridni igrauci Beneškega gledališča, ki dielajo v zaries težkih razmierah (za reč adno: niemajo še svojega sedeža)

Dežurne lekarne / Farmacie di turno

OD 11. DO 17. JANUARJA
Cedad (Minisini) tel. 731175

Informacije za vse

Guardia medica

Za tistega, ki potrebuje miedi-ha ponoč je na razpolago »guardia medica«, ki deluje vsako nuoc od 8. zvičer do 8. zjutra an saboto cieu dan do 8. zjutra od pandiejka. Za Nediške doline se lahko telefona v Spieter na številko 727282, za Cedajski okraj v Cedad na številko 7081.

Ambulatorio di igiene

Attestazioni e certificazioni
v četartak od 9.30 do 10.30
Vaccinazioni
v četartak od 9. do 10. ure

Consultorio familiare

SPETER

Ostetricia/Ginecologia
v torak od 14.00 do 16.00;
Cedad: v pandiejak an sriedo od 8.30 do 10.30;
z apuntamentoam, na kor pa impenjative (tel. 708556)

Psicologo: dr. Bolzon
v sriedo od 9. do 14. ure

Servizio infermieristico
Gorska skupnost Nediških dolin (tel. 727084)

Kada vozi litorina

Iz Cedad v Videm:
ob 6., 6.36*, 6.50*, 7.10, 7.37*, 8.07, 9., 10., 11., 12., 12.17*, 12.37*, 12.57*, 13.17, 13.37*, 13.57, 14.17*, 15.06, 15.50, 17., 18., 19.12, 20.05

Iz Vidma v Cedad:

ob 6.20*, 6.53*, 7.13* 7.40, 8.10*, 8.35, 9.30, 10.30, 11.30, 12.20, 12.40*, 13., 13.20*, 13.40, 14., 14.20, 14.40*, 15.26, 16.40, 17.35, 18.30, 19.45, 22.15*, 22.40**. * samuo čez tiedan - ** samuo nediejo an prazniki

Nujne telefonske številke

Bolnica Cedad 7081
Bolnica Videm 5521
Policija - Prva pomoč 113
Komisarjat Cedad 703046
Karabinieri 112
Ufficio del lavoro 731451
INPS Cedad 705611
URES - INAC 730153
ENEL 167-845097
ACI Cedad 731762
Ronke Letališče 0481-773224
Muzej Cedad 700700
Cedajska knjižnica 732444
Dvojezična šola 727490
K.D. Ivan Trinko 731386
Zveza slov. izseljencev 732231

Obcine

Dreka 721021
Grmek 725006
Srednje 724094
Sv. Lenart 723028
Speter 727272
Sovodnje 714007
Podbonesec 726017
Tavorjana 712028
Prapotno 713003
Tipana 788020
Bardo 787032
Rezija 0433-53001/2
Gorska skupnost 727553

novi matajur

Tednik Slovencev videmske pokrajine

Odgovorna urednica: JOLE NAMOR
Izdaja: Soc. Coop NOVI MATAJUR a.r.l.
Predsednik zadruga: MICHELE OBIT

Fotostavek in tisk: PENTAGRAPH s.r.l.
Videm / Udine

Redazione: Ulica Ristori, 28
33043 Cedad/Cividale
Tel. 0432-731190 Fax 0432-730462
E-mail: novimatajur@spin.it

Reg. Tribunale di Udine n. 28/92

Narocnina-Abbonamento

Italija: 30 evro
Druge države: 36 evro
Amerika (po letalski pošti): 60 evro
Avstralija (po letalski pošti): 63 evro

Poštni tekoči račun za Italijo
Conto corrente postale
Novi Matajur Cedad-Cividale 18726331

Za Slovenijo - DISTRIEST
Partizanska, 75 - Sezana Tel. 067 - 73373
Ziro račun SDK Sezana St. 51420-601-27926
Letna za Slovenijo: 5.500 SIT

Včlanjen v USPI
Associato all'USPI

A Cividale cedesi
avviata rivendita
giornali, cartolibreria,
giocattoli, articoli
profumeria,
regalo ed altri servizi.

Alto giro d'affari
dimostrabile.
Telef. al numero
347/0342802

Narocnina
2003
Abbonamento

ITALIJA ..... 30 evro
EVROPA ..... 36 evro

AMERIKA,
IN DRUGE DRŽAVE
(po letalski pošti) ... 60 evro

AVSTRALIJA ..... 63 evro